

6

לפני משרד

L'Ambassadeur d'Israël

שגריר ישראל

2001

רומא, כ' בשבט תשל"ג
23 בינואר 1973

ותק 103.1

אל : גב' גולדה מאיר, ראש הממשלה

מאת : השגריר, רומא

העתק: מר אבא אבן, שר החוץ

דוח על שיחת ראש הממשלה עם האפיפיור ב-15/1

דוח זה אינו כולל שום תאור טקסי ונוגע לתכן הדברים בלבד. השיחה התקיימה כשהאפיפיור ישב מעבר לשולחן העבודה שלו והגב' מאיר ממולו. מונסניור קסרולי ישב לימין והאפיפיור ומשמאלו ישב המתרגם. הח"מ ישב לשמאלה של רוח"מ. האפיפיור פתח באומרו: "אנו מוסרים לך ברכתנו המכובדת. אנו מכבדים אישיותך וגם תפקידך הרם בארץ הקדושה." רוח"מ הודתה על כך שהאפיפיור מקבל אותה. הוסיפה שזה יום שישמר בזכרונה היא ובזכרון עמה.

האפיפיור המשיך ואמר: "הערכתנו מופנית לאישיותך וגם לעם היהודי אשר למענו עשינו כמיטב יכולתנו בשעות מצוקה, ואשר אנו מרגישים כה קשורים לשרשינו ולמסרתנו." המשיך ואמר: "זה רגע היסטורי. נצטרך, איפוא, לדבר על דברים רציניים כלומר על המלחמה. העניינים אינם כשורה. אנו מתפללים לשלום." כאן הפסיקה אותו רוח"מ ואמרה: "גם אנו מתפללים לשלום." האפיפיור המשיך "הרבה דברים דורשים תשומת לב וחסד והפעולה שנעשית אינה מספקת. הנקודה הכואבת היא שישראל אינה מקבלת ההחלטות הבינלאומיות. אומה צעירה - מדוע שלא תחיה בהרמוניה עם הקהילה הבינלאומית. יש למצא פתרון במסגרת החוק הבינלאומי אחרת התנהגותכם תהיה דוגמה רעה לאחרים ועלולה לגרום לכם קשיים רבים."

רוח"מ ענתה: "אצטער מאד אם לא תבין אותנו. אנו משוכנעים שאין נכס גדול יותר מאשר לחיות בשלום עם שכנינו." היא נתנה הסבר מקיף לרקע שובם של היהודים לארצם תוך שאיפה לחיות בשלום עם הערבים. על כך העיר האפיפיור: "אני מבין את דבריך אבל המציאות לא היתה כזו." רוח"מ הסבירה

/..

18

מאמצינו להבטיח את השלום והדגישה שלערכים שטחים ואוצרות
עצומים ושאיין לערער על זכותם של היהודים לחלקם הצנוע,
אך ההיסטורי, באזור. שוב הסבירה שרצינו ועודנו רוצים
את השלום. אמרה "הגעתי לישראל לפני 52 שנה. יש לי בנים
ונכדים. רצייתי את השלום שבבילי, בשביל בני ובשביל
נכדי אך לא ראיתי את השלום וגם הם לא זכו לו ולא
באשמתינו." האפיפיור ענה: "אני מבין אבל המצב התפתח לרעת
אלו שנמצאו במקום. אם לא ימצא פתרון לבעיה הפלסטינאים
הסרגדיה תמשך לא רק להם אלא גם לאחרים." רוח"מ ענתה:
"אמרת כי זה יום היסטורי אדבר איפוא גלויות. ב-47
מי הפר החלטות או"ם? ב-29/11/47 היתה החלטה או"ם על
חלוקת פלסטינה והקמת מדינה יהודית ומדינה ערבית. היו
הרבה דברים שלא מצאו חן בעינינו בהחלטה זו, הגבולות היו
מגוכחים, השטח של המדינה היה צר וירושלים היתה צריכה
להיות בינלאומית. אמרנו כן - כי ידענו שרצח 6 מיליון יהודים
לא היה אפשרי אילו היתה קיימת מדינה יהודית אפילו קטנה.
ב-29/11/47 דברתי בפני קהל רב בפניתי לערבים ואמרתי להם
שפנינו לשלום והפצרתי בהם שיסכימו לפשרות כפי שהסכמנו
אנו לפשרות. קראתי להם לשלום אך למחרת הרגו יהודים."
האפיפיור הגיב: "אנו איננו רוצים שיהרגו יהודים. אנו
איננו רוצים שתתחדש שואה כלשהי. יש לכם אויבים עיקשים
(irreductible). מנהיגים ערביים שביקרו אצלי
בקסטל גנדולפו אמרו לי שלא יסלימו עם המצב שנוצר ויילחמו
אפילו אם המלחמה תימשך 100 שנים. אנו מצטערים על מצב
זה ולא מתוך חוסר ידידות כלפיכם אלא אולי בגלל דאגתנו
לכם ועל מנת למנוע חידוש המלחמה." רוח"מ ענתה: "שאנו
מוכנים לשלום. לא התחלנו במלחמה לא ב-48 ולא ב-67,
אין אנו מרגישים שמישהו יכול להאשים אותנו, כי מה שרוצים
אויבינו הוא להשמידנו. אי אפשר להתפשר עם כוונות השמדה
כאלו." האפיפיור ענה: "אנו מופללים על מנת שלא תהיה אפשרות
כזו. אנו ממליצים על התנהגות חסד ונדיבות לב כלפי הפליטצם,
ועל ראית הנולד (vision) על מנת למנוע הנצחת המתיחות
וסכנות המלחמה." רוח"מ הסבירה תולדות בעיה הפליטים.
"לא היו קיימים פליטים לולא היו הערבים מתקיפים את ישראל.
עבדאללה מלך ירדן נכנס לפלשתינה ולקח לעצמו הגדה המערבית
וכבש את ירושלים העתיקה. רוח"מ הדגישה שקבלנו יותר
יהודים ממדינות ערב מאשר מספרם של הפליטים הערביים. מאז
קום המדינה אין יותר פליטים יהודיים. בגלל המדינה הקטנה
הזו אין יותר פליטים יהודים. כאן הודתה לאפיפיור על מה

שעשה לטובת יהודי עיראק וסוריה. ב-42 לא היתה קיימת מדינת ישראל והיהודים נשלחו לתאי הגאזים. האפיפיור הגיב מיד והביע צער העמוק על מה שקרה בעת המלחמה. הדגיש שהאפיפיור פיוס ה-12 עשה הרבה ושהוא אישית השתדל כמיטב יכולתו כדי להציל יהודים. רוח"מ המשיכה: "משך הרבה דורות לא יכלנו לעשות דבר. זכרוני הראשון הוא שבגיל 5 הייתי בקייב והיה פוגרום, וכל מה שיכול היה לעשות אבי היה לתקוע מסמרים על מנת לחזק את הדלת. האנשים ריחמו עלינו אך נמשכו הפוגרומים." שוב התערב האפיפיור ואמר שהוא מצטער עמוקות על אסונות כאלו. רוח"מ המשיכה: "כאשר מאיימים להרגנו, לא ניתן יותר להגשים איומים כאלה. לא באנו לישראל להרג, אך לא ניתן לאנשים אלו להשמידנו. זו טרגדיה גדולה שבנינו נופלים בקרב, אך טרגדיה גדולה יותר היא שבנינו חייבים להרג על מנת לחיות. לא ניתן יותר שיהודים ישרפו משום שלא היה להם לאן ללכת. ועם זאת פנינו לשלום." האפיפיור ענה: "זו כמובן תקווה גדולה, זה אידיאל חשוב, אבל המציאות היא אחרת. ישנן מיליון נפשות שאינן ישנות במנוחה הדבר גורם ללחץ מצדן ולחץ נגדי מצדכם. לא רצוי להשתמש בכח בצורה הפוגעת באהדה לכם. גלו חסד והבנה כלפי האחרים זה יהיה לטובתכם. אני מבין שאתם חייבים להתגונן. אנו איננו מחייבים מעשי טרור. אין אנו מצדדים בגריליירוס." כאן התערבה רוח"מ ואמרה: "האם אנו צריכים לתת עצמנו להיהרג. הנך מבקש מאתנו לגלות חסד, האם ידוע לך שלא שלחנו לגרדום אף אחד מאלו שנפלו בידינו או שנחפסו בפשע." האפיפיור המשיך: "אנחנו לא מגינים על מעשי הטרור. קטרנו עליהם לא פעם ולאחרונה, ב-11 בינואר לפני פגישתנו, אבל אל תהיו כל כך חריפים בפעולות התגמול שלכם. אנו שואפים לראות ישראל טובה (un Israel bon). זה חשוב לנו כי לישראל גם מימד דתי מיוחד, וחשוב שתתנהג בחסד ובטוב לב כלפי הפליטים.

לאחר מכן עבר האפיפיור לנושא ירושלים ולבעיית המקומות הקדושים באומרו שישא לשמור על אופיה של ירושלים. "אל תבנו בה גורדי-שחקים!" לזה ענתה רוח"מ שירושלים הינה עיר חיה ושהרוח נמצאת גם בחיים עצמם ובמה שעושים בני אדם. לאחר מכן התייחסו דברי האפיפיור בעיקר למקומות הקדושים ונגעו לירושלים בהקשר זה. אמר: "אנו יודעים ואנו רושמים בפנינו שישראל התנהגה בדידות, באדיבות ובצורה צאה לגבי המקומות הקדושים. אנו אומרים תודה. תודה." כאן הפסיקה אותו רוח"מ ואמרה לאפיפיור שאין עליו להגיד תודה. האפיפיור

המשיך באומרו: "אנו מביעים דעתנו זאת בכל מקום ובאמצעות כל רשת הקשרים של הנצרות הקתולית והאחרת. ישראל גילתה כבוד כלפי המקומות הקדושים. היינו שמחים אילו היה נוצר סטטוס בינלאומי עמלני המקומות הקדושים שיעזור לישראל למלא התחבוליותיה כלפי הפלורליזם של ירושלים. יש כאן בעיה שיש ללמוד אותה ולפתור אותה." כאן הגיבה רוח"מ שהינה מבינה שהמדובר רק במקומות הקדושים ולא בעיר עצמה והדגישה שאנו הצהרנו לא פעם שאנו מחייבים שהנוצרים יהיו אחראים לניהול המקומות הקדושים לנצרות והמוסלמים לניהול המקומות הקדושים לאיסלאם. בשלב זה העיר קטרולי שקיימת בעיה הקשורה באופיה של העיר עצמה "אבל שימו נא לב", הוסיף, "שאנו נמנעים מלהזכיר המלה בינאום לגבי העיר." אמר האפיפיור: "זה נכון. אנו רושמים בסיפוק נכונותכם למסור לדהות השונות ניהול המקומות הקדושים להן. חלמנו חלום: ירושלים כמקום מפגש בין שלש הדתות הגדולות. זה לא ענין מדיני. יש לנו כבוד כה רב כלפי המסרת היהודית המהווה בסיס למסרת הנוצרית. אפשר למצא מתכנת משפטית עבור המקומות הקדושים. יש להמשיך בשיחות על מנת למצא ביטוי משפטי מוכר ויש לעשות זאת בצורה שקטה ללא לחצים מדיניים או אחרים." האפיפיור עבר למצב העדות הנוצריות בישראל. אמר: "חשוב להבטיח זכויות שוות לנוצרים בירושלים. צריך שירגישו שלרשותן אותן האפשרויות להתחנך, להתפתח ולהתבסס. ישראל צריכה להתנהג כלפי הנוצרים באותה נדיבות הלב שהיא מגלה כלפי אזרחיה האחרים. אתם בונים בתים עבור היהודים. בנו בתים גם עבור הנוצרים." רוח"מ הגיבה: "מה פרוש הדבר? אנו בונים בתים בשביל הערבים, גם עומדות על הפרק תכניות לבניה נוספת עבורם." האפיפיור המשיך: "אנו שואפים לבנות בירושלים בית ספר גבוה שיהווה בסיס ותקוה לאוכלוסייה הנוצרית." לאחר היענות רוח"מ אמר: "תודה על הבנתך והסכמתך לבצוע תכנית זו." האפיפיור עבר פתאום לנימה אחרת ואמר: "הבינו שאנו עומדים תחת לחצים כבדים. מאשימים אותנו בהתנהגות טובה מדי כלפיכם." הזכיר בשתי מילים "איקרית בר-עם". המשיך: "עשו נא דברים שיעזרו לנו לעזור לכם. לפני שלש שנים ביקר אזלי שר החוץ שלך מר אבן. איש נבון וחכם." רוח"מ השלימה באומרה: "הוא אישיות בעלת השכלה וכשרון מיוחדים." האפיפיור המשיך: "אני חוזר על מה שאמרתי לו. לא נצא יותר למסעי צלב לכבוש פלשתינה." כאן אמרה רוח"מ: "אם תהיה הבנה בינינו כלומר בין היהודים והנוצרים בטוחני ששני כוחות אלו יכלו לתרום תרומה חשובה לענין השלום בעולם."

האפיפיור הגיב "אני מסכים אתך ואנו מתפללים על מנת שהדבר יתורגם למציאות מוחשית." המשיך באומרו: "דעי שערכנו את הביקור הראשון במקומות הקדושים מאז ימי ישו. אני מודה על הצורה בה קיבלה אותי ישראל." רזה'מ הזמינה אותו לחזור ולבקר בישראל. ענה: "זה אינו פשוט." והוסיף "לצערי אינני יודע עברית, אך יודע אני מלה אחת והיא שלום." בכך הסתיימה השיחה.

התקיים טקס הפרידה וחלוקת השי.

חצרה: - במסך השיחה מסר האפיפיור לרוה'מ ארבעה הזכירים הנוגעים
- לשלום במזרח הקרוב
- לפליטים
- לבעית ירושלים והמקומות הקדושים
- לבעיות מסוימות שונות
אשר העתקם מצ"ב. ...

ב ב ר כ ה,

אמ'אל א. נג'ר
עמ'אל א. נג'ר